

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Arb-Med jako jedna z možností mimosoudního řešení sporů

Spory a konflikty jsou běžnou součástí lidského života a lidské činnosti. Řešit je lze různými metodami, a to jak soudně, tak i mimosoudně. Pokud se jedná o mimosoudní metody řešení sporů, které tvoří určitou alternativu k soudnímu řízení, existuje jich celá řada. K nejznámějším patří mediace a rozhodčí řízení (arbitráž). Jednou v českém prostředí poměrně málo známou metodou mimosoudního (alternativního) řešení sporů je právě metoda Arb-Med, které se věnuje tento příspěvek. Cílem příspěvku je představit metodu Arb-Med, její významné charakteristiky a výhody i nevýhody, které při řešení sporů může tato metoda stranám sporů přinést.

Co je Arb-Med?

Arb-med je hybridní metodou alternativního řešení sporů, kterou lze definovat jako kombinaci metody arbitráže a mediace. Samotný pojem Arb-Med je zkratkou anglických termínů „*Arbitration-Mediation*.“ Rozhodčí řízení a mediace jsou dvě velmi odlišné metody, které mají jak svá pozitiva, tak negativa. Metoda Arb-Med přitom kombinuje maximum přínosů obou metod a zároveň eliminuje jejich nedostatky. Rozhodci v rámci arbitráže mají za úkol efektivně vést řízení, poskytovat spravedlivé příležitost všem stranám prezentovat svůj spor, dále je úkolem rozhodců analyzovat fakta a důkazy, které jsou v řízení předloženy. V návaznosti na tuto skutečnost pak rozhodci spor autoritativně rozhodují ve formě rozhodčího nálezu. Oproti tomu úkolem mediátorů je spolupracovat a komunikovat se stranami takovým způsobem, aby odhalili jejich zájmy, porozuměli jejich motivaci, identifikovali silné a slabé stránky sporných stran a zjistili, jaké jsou jejich zájmy a stanoviska. V návaznosti na to pak mediátoři napomáhají k nalezení reálných a realizovatelných řešení sporu.[\[1\]](#)

Fáze Arb-Med

Arb-Med sestává ze dvou fází. Pro Arb-Med je charakteristické, že v první fázi začíná jako rozhodčí řízení, mediace následuje až po této fázi (na rozdíl např. od Med-Arb, kde se naopak začíná mediací a teprve pokud není v rámci mediace dosaženo dohody stran, nastupuje fáze rozhodčího řízení). První fáze probíhá jako standardní rozhodčí řízení, to znamená, že rozhodce, popř. rozhodci vyslychají strany sporu a svědky, posuzují veškeré důkazy a utvářejí si názor na konkrétní případ a tento případ posuzují. Na závěr fáze arbitráže je rozhodcem, popř. rozhodčím senátem zformulován autoritativní rozhodčí nálezu. Ten ovšem není stranám sporu sdělován okamžitě, ale je jim dán prostor pro nalezení dohody ve druhé fázi, kterou je mediace.[\[2\]](#)

Konkrétní postup, jakým je naloženo s rozhodčím nálezem, který byl rozhodci přijat, nicméně doposud nebyl sdělen stranám, může být různorodý, nejčastěji se však využívá tzv. obálková metoda, kdy je rozhodčí nálezu přijatý rozhodci vložen do zapečetěné obálky, kde setrvává, dokud není skončena druhá fáze Arb-Med (tj. fáze mediace). Tento postup si však vyžaduje, aby se na něm strany dohodly, tj. měly v rozhodčí doložce (popř. rozhodčí smlouvě) sjednanou tzv. „obálkovou klauzuli“ („envelope clause“). Taková klauzule opravňuje rozhodce vytvořit rozhodčí nálezu, který je vložen do zapečetěné obálky, která je otevřena až po fázi mediace, a to ještě jen v případě, že se ve fázi mediace nepodařilo dosáhnout dohody stran. Pokud se strany ve druhé fázi Arb-Med, tedy ve fázi mediace na řešení sporu dohodnou, obálka s rozhodčím nálezem není na konci procesu Arb-Med

vůbec otevírána.[3] Strany se v takovém případě nikdy nedozví, jak rozhodce, popř. rozhodci rozhodli.

Na konci první fáze Arb-Med jsou strany sporu obvykle již dostatečně obeznámeny s argumenty a důkazy protistrany, které byly prezentovány v průběhu rozhodčího řízení. Mají tak možnost do určité míry vyhodnotit své šance na úspěch ve sporu. To může být důležitým podkladem pro dosažení dohody, popř. alespoň dílčí dohody a o některých sporných otázkách.[4]

Ve druhé fázi Arb-Med se pak strany sporu snaží řešit spor prostřednictvím standardní mediace. Mediace je možné definovat jako určitou formu zprostředkování, která je založena na mezilidské komunikaci. Bere přitom v potaz nejen právní aspekty řešeného problému, ale také aspekty psychologické, sociální, ale také kulturní či lingvistické, ekonomické, filosofické a mnohé další). Mediace napomáhá tomu, aby si strany při řešení sporu vyšly vstříc tzv. „na půli cesty.“
Prostřednictvím mediace je tedy usilováno o dosažení kompromisu, se kterým by v ideálním případě měli být spokojeny obě strany sporu. Mediace je dobrovolná a strany sporu nemohou a nesmí být nuceny k uzavření dohody, mediátor na rozdíl od rozhodce není oprávněn spor autoritativně rozhodnout.[5] Aby byla mediace v rámci metody Arb-Med efektivní a nebylo možné řešení sporu dlouhodobě odkládat či neúměrně protahovat, je stranám po skončení první fáze stanoven určitý časový prostor, ve kterém s v rámci fáze mediace buď musí domluvit anebo dojde k seznámení stran s rozhodčím nálezem.[6] Časový prostor vždy záleží i na konkrétních okolnostech případu, může se jednat o hodiny, častěji však o dny, popř. týdny, u hodně složitých sporů dokonce i o měsíce.

V případě, že strany nedojdou ve stanoveném časovém úseku k dohodě, otevře rozhodce zapečetěnou obálku a seznámí strany s rozhodčím nálezem, který je autoritativním rozhodnutím a stane se pravomocným a vykonatelným. Naopak v případě, kdy dojde k uzavření dohody v rámci mediace, je obálka s rozhodčím nálezem zničena a strany sporu se tak nikdy nedozví, jak rozhodce v jejich případě rozhodl.[7]

Charakteristiky metody Arb-Med

Metoda Arb-Med vychází z předpokladu, že dohoda stran sporu je vždy vhodnějším řešením než autoritativní rozhodnutí, které nemusí v mnoha případech zcela vyhovovat ani jedné ze sporných stran. Na druhou stranu však dává určitou záruku, že pokud se dohody nepodaří dosáhnout, spor bude autoritativně vyřešen (a rozhodčí nález bude vykonatelným exekučním titulem, čímž bude možné plnění, o kterém bylo v rozhodčím řízení rozhodnuto efektivně vymáhat), a to bez toho, aby ho bylo nutné řešit spor např. ve zcela novém soudním řízení (což může být časově i ekonomicky náročné). Strany sporu ve fázi mediace ještě neví, co je obsaženo v rozhodčím nálezem, proto jsou více motivovány k dohodě, protože nevědí, komu dá rozhodce zapravdu a zda pro ně rozhodčí nález nakonec nebude méně výhodný než dohoda obsahující určitý kompromis.

Pro Arb-Med je dále charakteristické, že se jedná o metodu, která je vhodná spíše pro řešení jednoduchých sporů, které se týkají zejména finančních otázek, ve kterých od sebe lze snadno oddělit otázky právní a otázky finanční.[8] Arb-Med se však využívá i u sporů z duševního vlastnictví či obchodních sporů, a to zejména v USA. S ohledem na to, že strany jsou ve fázi mediace pod určitým tlakem, protože autoritativní rozhodnutí pro ně nemusí být výhodné, daří se ve většině případů dosáhnout dohody ve fázi mediace. To zároveň znamená, že znění rozhodčího nálezem obvykle zůstává utajeno.[9]

Výhody a nevýhody Arb-Med

V obecné rovině se Arb-Med snaží kombinovat výhody mediace a arbitráže, a naopak minimalizovat jejich nevýhody. V konkrétní rovině lze za klíčovou výhodu této metody označit zejména skutečnost,

že je garantováno, že spor bude vyřešen, a to buď rozhodčím nálezem anebo dohodou stran. Nemůže tedy nastat situace, kdy nedojde k vyřešení sporu. S tím se pojí i časová a ekonomická efektivita řešení sporů prostřednictvím Arb-Med.

Za výhodu lze označit rovněž skutečnost, že strany jsou ve fázi mediace motivovány k tomu, aby se dohodly, protože jinak bude o jejich sporu rozhodnuto rozhodčím nálezem, který pro ně nemusí být zdaleka tak výhodný jako dohoda. Strany navíc nevědí, jaké je znění již vyhotoveného rozhodčího nálezu. Výhodou, ale i nevýhodou může být v konkrétních případech fakt, že ve fázi arbitráže, která mediaci předcházela, strany prezentovaly své důkazy, svědectví apod., čímž druhá strana je schopna zhodnotit, jaké má šance na úspěch ve sporu. Pro stranu, jejíž šance na úspěch jsou malé, tak může být výhodné tuto skutečnost vědět, protože bude ochotnější k dohodě. Naopak pro stranu, jejíž šance na úspěch ve věci jsou vysoké, může být dohoda méně výhodná, protože se obvykle jedná o určitý kompromis. Proto tato strana nemusí být k dohodě tak ochotná, neboť by pro ni autoritativní rozhodnutí ve formě rozhodčího nálezu mohlo být výhodnější. S tím souvisí i skutečnost, že v kompetenci rozhodce je důkazy a svědectví určitým způsobem hodnotit a analyzovat. Určitou nevýhodou může být fakt, že i když rozhodce v rámci Arb-Med nesmí svůj závěr zformulovaný do rozhodčího nálezu stranám komunikovat před tím, než je skončena fáze mediace, v řadě případů lze např. z reakcí rozhodce, jeho mimiky, doplňujících dotazů apod. do určité míry usuzovat na skutečnost, co si o konkrétním případě myslí a jak tedy pravděpodobně rozhodne. Strana, která má větší šanci na úspěch ve sporu, tak může být méně motivována k dosažení dohody ve fázi mediace.

Velkou výhodou je flexibilita, kterou umožňuje při řešení sporu mediace. Strany sporu mohou přijít s velmi různorodými a kreativními návrhy řešení, které mohou v případě shody promítnout do znění dohody o řešení sporu. Řešení sporů prostřednictvím Arb-Med (zejména pokud je dosaženo dohody ve fázi mediace) může mít pozitivní dopady na zachování vzájemných vztahů sporných stran (např. obchodních, pracovních a jiných). Smírná povaha Arb-Med také do jisté míry snižuje riziko vzniku nových sporů např. v souvislosti s plněním ze sjednané dohody.

Spor obvykle řeší jedna osoba, která je jak rozhodcem, tak i mediátorem. Výhodou tohoto přístupu jsou nižší náklady a skutečnost, že ve fázi mediace již rozhodce-mediátor případ zná, není tedy nutné mnohé otázky znovu procházet do detailu. Určitým limitem Arb-Med je skutečnost, že osoba rozhodující spor musí být schopná působit jak jako rozhodce, tak i jako mediátor. Měla by tedy splnit jak zákonné podmínky pro výkon obou profesí, tak osobnostní předpoklady pro výkon těchto profesí. V praxi se to však nemusí vždy zcela dobře dařit skloubit.

V kontextu české legislativy je za nevýhodu Arb-Med možné označit rovněž skutečnost, že tato metoda není v žádném předpise v českém právním řádu výslovně upravena, čímž pokud je již v České republice aplikována, může být přístup rozhodců-mediátorů velmi různorodý a nejednotný, a to jak z hlediska jednotlivých postupů a přístupů, tak i z hlediska kvality poskytovaných služeb. Je tedy vždy žádoucí velmi dobře zvážit, komu strany sporu řešení svého sporu svěří.

JUDr. PhDr. Melinda Vrajíková, LL.M., MBA, MSc.

[1] SUSSMAN, Edna. Developing an Effective Med-Arb/Arb-Med Process. Education and Training, 2009, č. 1, ISSN 0040-0912, s. 3.

[2] DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. Zákon o mediaci. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-458-2, s. 5-6.

[3] JANOTOVÁ, Magda. Mediace. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. ISBN 978-80-87974-07-0, s. 41.

[4] DOLEŽALOVÁ, Martina a kol. Zákon o mediaci. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-458-2, s. 5-6.

[5] HOLÁ, Lenka. Mediace a možnosti využití v praxi. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4109-3, s. 100.

[6] HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-246-2, s. 67.

[7] JANOTOVÁ, Magda. Mediace. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. ISBN 978-80-87974-07-0, s. 41.

[8] HOLÁ, Lenka, HRNČIŘÍKOVÁ, Miluše. Mimosoudní metody řešení sporů: vysokoškolská učebnice. Praha: Leges, 2017. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-246-2, s. 67.

[9] JANOTOVÁ, Magda. Mediace. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. ISBN 978-80-87974-07-0, s. 41.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)

- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)